

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

NÔNG THỊ THU HUYỀN

**HÀNH VI CẢM THÁN TRONG TÁC PHẨM
TÔI THẤY HOA VÀNG TRÊN CỎ XANH
CỦA NGUYỄN NHẬT ÁNH**

**LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ,
VĂN HỌC VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM**

THÁI NGUYÊN - 2019

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

NÔNG THỊ THU HUYỀN

**HÀNH VI CẢM THÁN TRONG TÁC PHẨM
TÔI THẤY HOA VÀNG TRÊN CỎ XANH
CỦA NGUYỄN NHẬT ÁNH**

Ngành: Ngôn ngữ Việt Nam

Mã số: 8.22.01.02

**LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÔN NGỮ,
VĂN HỌC VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM**

Cán bộ hướng dẫn khoa học: PGS.TS HÀ QUANG NĂNG

THÁI NGUYÊN - 2019

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan: Luận văn này là công trình nghiên cứu của cá nhân tôi. Số liệu và kết quả nghiên cứu trong luận văn này hoàn toàn trung thực và chưa từng được công bố, sử dụng trong bất kỳ công trình nghiên cứu nào.

Thái Nguyên, ngày 15 tháng 4 năm 2019

Tác giả luận văn

Nông Thị Thu Huyền

LỜI CẢM ƠN

Bằng sự kính trọng và lòng biết ơn sâu sắc, tôi xin trân trọng cảm ơn **PGS.TS Hà Quang Năng** - Người đã tận tình hướng dẫn và giúp đỡ tôi trong quá trình thực hiện đề tài của luận văn.

Tôi xin chân thành cảm ơn Ban Giám hiệu, các thầy, cô Khoa Ngữ Văn Trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên đã giúp đỡ và tạo điều kiện cho tôi trong suốt quá trình học tập và nghiên cứu tại trường.

Tôi xin cảm ơn tập thể lớp cao học K25B - ngành Ngôn ngữ Việt Nam trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên đã đóng góp ý kiến trong quá trình học tập và thực hiện luận văn.

Cuối cùng, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới gia đình, bạn bè, đồng nghiệp và cơ quan đã quan tâm, động viên, chia sẻ và tạo mọi điều kiện để giúp tôi hoàn thành luận văn này.

Thái Nguyên, ngày 15 tháng 4 năm 2019

Tác giả luận văn

Nông Thị Thu Huyền

MỤC LỤC

Lời cam đoan.....	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục.....	iii
Danh mục các bảng	iv
MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài.....	1
2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu.....	2
3. Đối tượng, phạm vi và ngữ liệu nghiên cứu	2
4. Phương pháp nghiên cứu.....	3
5. Đóng góp của luận văn.....	3
6. Ý nghĩa lí luận và thực tiễn của luận văn.....	3
7. Cấu trúc luận văn	4
Chương 1: TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU VÀ CƠ SỞ	
LÍ LUẬN	5
1.1. Tổng quan tình hình nghiên cứu hành vi ngôn ngữ và hành vi cảm thán ở Việt Nam và trên thế giới.....	5
1.1.1. Về hành vi cảm thán và câu cảm thán.....	5
1.1.2. Các công trình nghiên cứu về Nguyễn Nhật Ánh	7
1.2. Cơ sở lí luận	7
1.2.1. Lí thuyết về hành vi ngôn ngữ	7
1.2.2. Hành vi cảm thán	12
1.2.3. Mối quan hệ giữa hành vi cảm thán và câu cảm thán.....	15
1.2.4. Lí thuyết hội thoại	17
1.3. Vài nét về cuộc đời và sự nghiệp của nhà văn Nguyễn Nhật Ánh	24
1.4. Vị trí của “ <i>Tôi thấy hoa vàng trên cỏ xanh</i> ” trong hành trình sáng tác của Nguyễn Nhật Ánh	26

Tiểu kết chương 1.....	27
Chương 2: MỘT SỐ PHƯƠNG TIỆN VÀ PHƯƠNG THỨC BIỂU HIỆN HÀNH VI CẢM THÁN TRONG TÁC PHẨM <i>TÔI THẤY HOA VÀNG TRÊN CỎ XANH</i>	29
2.1. Phương tiện thể hiện hành vi cảm thán trong tác phẩm <i>Tôi thấy hoa vàng trên cỏ xanh</i>	29
2.1.1. Dùng từ cảm thán	29
2.1.2. Dùng quán ngữ	40
2.2. Các loại hành vi cảm thán trong tác phẩm <i>Tôi thấy hoa vàng trên cỏ xanh</i> ..	44
2.2.1. Hành vi cảm thán trực tiếp	44
2.2.2. Hành vi cảm thán gián tiếp	53
Tiểu kết chương 2.....	60
Chương 3: CHỨC NĂNG HỘI THOẠI CỦA HÀNH VI CẢM THÁN TRONG TÁC PHẨM <i>TÔI THẤY HOA VÀNG TRÊN CỎ XANH</i>	62
3.1. Dẫn nhập	63
3.2. Chức năng duy trì cuộc thoại của hành vi cảm thán	63
3.2.1. Hành vi cảm thán được dùng để hồi đáp cho hành vi hỏi.....	64
3.2.2. Hành vi cảm thán được dùng để hồi đáp cho hành vi cầu khiến	67
3.2.3. Hành vi cảm thán được dùng để hồi đáp cho hành vi cảm thán	69
3.2.4. Hành vi cảm thán được dùng để hồi đáp cho hành vi thông báo.....	71
3.2.5. Hành vi cảm thán được dùng để hồi đáp cho hành vi thuyết phục	72
3.2.6. Hành vi cảm thán được dùng để hồi đáp cho hành vi kể	73
3.2.7. Hành vi cảm thán được dùng để hồi đáp cho hành vi đánh giá	74
3.2.8. Hành vi cảm thán được dùng để hồi đáp cho hành vi nhắc nhở	75
3.2.9. Hành vi cảm thán được dùng để hồi đáp cho hành vi đe dọa	75
3.2.10. Hành vi cảm thán được dùng để hồi đáp cho hành vi xin lỗi	76
3.3. Chức năng dẫn nhập cuộc thoại của hành vi cảm thán	77
3.3.1. Hành vi cảm thán dẫn nhập cuộc thoại thể hiện bằng hành vi cầu khiến ...	78

3.3.2. Hành vi cảm thán dẫn nhập cuộc thoại thể hiện bằng hành vi chào, hô gọi	79
3.3.3. Hành vi cảm thán dẫn nhập cuộc thoại để tuyên bố, thông báo	79
3.3.4. Hành vi cảm thán dẫn nhập cuộc thoại để nhận xét, đánh giá.....	80
3.3.5. Hành vi cảm thán dẫn nhập cuộc thoại để đe dọa.....	81
3.4. Chức năng kết thúc cuộc thoại của hành vi cảm thán.....	81
3.4.1. Hành vi cảm thán kết thúc cuộc thoại được thực hiện gián tiếp bằng biểu thức của hành vi cầu khiến.....	82
3.4.2. Hành vi cảm thán kết thúc cuộc thoại được thực hiện gián tiếp bằng biểu thức của hành vi nhận xét, đánh giá.....	83
3.4.3. Hành vi cảm thán kết thúc cuộc thoại được thực hiện gián tiếp bằng biểu thức của hành vi tuyên bố, thông báo	84
3.4.4. Hành vi cảm thán kết thúc cuộc thoại được thực hiện gián tiếp bằng biểu thức của hành vi khen.....	85
3.4.5. Hành vi cảm thán kết thúc cuộc thoại được thực hiện gián tiếp bằng biểu thức của hành vi chửi	86
Tiểu kết chương 3.....	87
KẾT LUẬN	87
TÀI LIỆU THAM KHẢO	91

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 2.1. Thống kê, phân loại từ ngữ cảm thán	30
Bảng 2.2. Thống kê phân loại quán ngữ đưa đẩy	40
Bảng 3.1. Thống kê chức năng của hành vi cảm thán trong hội thoại.....	63
Bảng 3.2. Thống kê chức năng duy trì cuộc thoại của hành vi cảm thán	64
Bảng 3.3. Thống kê chức năng dẫn nhập cuộc thoại của hành vi cảm thán ...	78
Bảng 3.4. Thống kê chức năng kết thúc cuộc thoại của hành vi cảm thán.....	82

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

1.1. Ngôn ngữ học hiện đại (trong đó có Việt ngữ học) từ những năm 60 của thế kỷ XX đã và đang đi sâu nghiên cứu những vấn đề theo Lý thuyết hành động ngôn từ (Speech act Theory, còn được gọi là Thuyết hành vi ngôn ngữ) do hai nhà ngữ học nổi tiếng J. L. Austin và J. Searle đề xướng. Ngày nay, vấn đề này ngày càng được nhiều nhà ngôn ngữ quan tâm và nghiên cứu. Theo quan điểm của thuyết này thì “nói chính là hành động”. Nghĩa là, khi người ta nói tức là người ta đang thực hiện một hành động như mọi hành động khác trong cuộc sống. Trong nhiều hành vi ngôn ngữ được xét, có hành vi chào hỏi, cảm ơn, xin lỗi, khen, chê, thỉnh cầu, cam kết, mắng chửi, phàn nàn... và cảm thán. Trong đó hành vi cảm thán là hành vi thể hiện rõ nhất tình cảm, cảm xúc của con người. Hành vi này thường được biểu thị bằng câu cảm thán gắn liền với giao tiếp, với môi trường sử dụng tức là môi trường hội thoại.

1.2. Nguyễn Nhật Ánh sinh ngày 7 tháng 5 năm 1955 tại tỉnh Quảng Nam. Ông được coi là một trong những nhà văn viết sách cho tuổi mới lớn thành công nhất hiện nay, với hơn 100 tác phẩm các thể loại. Tên tuổi của nhà văn Nguyễn Nhật Ánh gắn liền với các tác phẩm làm say lòng độc giả bao thế hệ như *Mắt biếc*, *Còn chút gì để nhớ*, *Hạ đỏ*, *Cô gái đến từ hôm qua*, *Chú bé rắc rối*, ... Truyện của ông được tái bản liên tục và chưa bao giờ giảm sức hút với những người yêu mến chất văn Nguyễn Nhật Ánh.

1.3. “*Tôi thấy hoa vàng trên cỏ xanh*” là một tiểu thuyết dành cho thanh thiếu niên của nhà văn Nguyễn Nhật Ánh, tác phẩm từng nhận được giải thưởng văn học ASEAN tại Thái Lan. Tiểu thuyết kể về những giai đoạn mà đời người ai cũng từng trải qua nhưng đôi khi bộn bề với cuộc sống, cơm áo gạo tiền và những nỗi lo không đặt hết tên chúng ta quên mất đi sự tồn tại của nó. Đó là “tuổi thơ”. Có thể xem cuốn sách *Tôi thấy hoa vàng trên cỏ xanh* là một chuyến tàu chở đầy tuổi thơ, mỗi mẩu chuyện nhỏ là một toa tàu, mỗi toa tàu là những màu sắc thú vị khác nhau, có người sẽ bật cười, có người sẽ rung lệ. Với người trẻ có thể đó

là hình bóng của mình, nhưng với người lớn, câu chuyện cũng có thể là nỗi ăn năn về tuổi thơ, những hoài bão cao đẹp. Tất cả những điều tưởng như giản dị ấy lại làm nên thành công của thiên tiểu thuyết.

Hiện nay đã có một số công trình nghiên cứu về tác phẩm *Tôi thấy hoa vàng trên cỏ xanh* tuy nhiên bình diện ngôn ngữ chưa được chú ý nhiều, trong đó, hành vi cảm thán trong tiểu thuyết của Nguyễn Nhật Ánh là đề tài chưa từng được nghiên cứu.

Vì những lí do trên, chúng tôi chọn nghiên cứu “*Hành vi cảm thán trong tác phẩm Tôi thấy hoa vàng trên cỏ xanh của Nguyễn Nhật Ánh*” cho đề tài luận văn của mình.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

2.1. Mục đích nghiên cứu

Nghiên cứu hành vi cảm thán trong tác phẩm *Tôi thấy hoa vàng trên cỏ xanh* của Nguyễn Nhật Ánh để thấy được đặc điểm và chức năng ngữ dụng của hành vi cảm thán trong giao tiếp giữa các nhân vật, đặc biệt khám phá thêm một nét mới trong phong cách xây dựng tính cách nhân vật trẻ thơ của Nguyễn Nhật Ánh dưới góc độ ngữ dụng.

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Luận văn có những nhiệm vụ cơ bản sau:

- Nắm vững và biết vận dụng những cơ sở lí thuyết có liên quan đến đề tài để xác lập một khung lí thuyết cho đề tài luận văn.
- Khảo sát, thống kê, phân loại các phương tiện thể hiện hành vi cảm thán, các loại hành vi cảm thán trong tác phẩm *Tôi thấy hoa vàng trên cỏ xanh*.
- Tìm hiểu chức năng của hành vi cảm thán trong hội thoại: chức năng dẫn nhập cuộc thoại, chức năng duy trì cuộc thoại và chức năng kết thúc cuộc thoại.

3. Đối tượng, phạm vi và ngữ liệu nghiên cứu

3.1. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của đề tài này là “*Hành vi cảm thán trong tác phẩm Tôi thấy hoa vàng trên cỏ xanh của Nguyễn Nhật Ánh*”.